

Uchwała z dnia 8 listopada 2006 r., III CZP 93/06

Sędzia SN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

Sędzia SN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Sędzia SN Tadeusz Żyznowski

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W., Oddziału w P. przy uczestnictwie Pawła C. o wpis hipoteki przymusowej, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 8 listopada 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 29 czerwca 2006 r.:

„Czy art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) może stanowić podstawę ustanowienia hipoteki przymusowej zwykłej w sytuacji, gdy podstawą wpisu jest ostateczna decyzja określająca wysokość należności z tytułu składek doręczona dłużnikowi (art. 110 i 111 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.)?”

podjął uchwałę:

Podstawę ustanowienia hipoteki przymusowej zwykłej (art. 109 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) może stanowić tylko tytuł wykonawczy.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Poznaniu prowadzi dla nieruchomości położonej w P. przy ul. Ś. nr 4 księgę wieczystą o nr (...), w której w dniu 15 kwietnia 2005 r. referendarz sądowy dokonał wpisu hipoteki przymusowej zwykłej w kwocie 49 038,62 zł na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w P., na podstawie jego decyzji o odpowiedzialności właściciela nieruchomości z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne, zaopatrzonej we wzmiankę, że decyzja jest ostateczna.

Po złożeniu skargi na powyższy wpis przez uczestnika Pawła C. Sąd Rejonowy w Poznaniu postanowieniem z dnia 29 lipca 2005 r. utrzymał w mocy wpis referendarza sądowego.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, rozpoznając apelację uczestnika, powziął wątpliwość, czy art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm. – dalej: "u.s.u.s.") może stanowić podstawę ustanowienia hipoteki przymusowej zwykłej, gdy podstawą wpisu jest ostateczna decyzja określająca wysokość należności z tytułu składek doręczona dłużnikowi, i przedstawił to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego, możliwość wpisania hipoteki przymusowej zwykłej na podstawie ostatecznej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalającej wysokość zaległych składek na ubezpieczenie społeczne budzi wątpliwość, gdyż art. 26 ust. 3 u.s.u.s. operuje pojęciem hipoteki przymusowej bez bliższego określenia, czy jest to hipoteka przymusowa kaucyjna, czy hipoteka przymusowa zwykła. Jednocześnie z art. 110 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. Nr 124, poz. 1361 ze zm. – dalej: "u.k.w.h.") wynika, że nieostateczna decyzja administracyjna może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej kaucyjnej, co może wskazywać, iż decyzja ostateczna jest podstawą do wpisania hipoteki przymusowej zwykłej. Z drugiej strony, w art. 109 u.k.w.h. jest mowa o tytule wykonawczym jako podstawie dokonania wpisu hipoteki przymusowej zwykłej. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Treść art. 109 u.k.w.h. wskazuje jednoznacznie, że podstawą wpisu hipoteki przymusowej zwykłej jest tytuł wykonawczy. Pogląd, że podstawę ustanowienia hipoteki przymusowej zwykłej może stanowić wyłącznie tytuł wykonawczy prezentował wielokrotnie także Sąd Najwyższy.

W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 28 października 2004 r., III CZP 33/04 (OSNC 2005, nr 3, poz. 43) Sąd Najwyższy stwierdził, że ostateczna decyzja administracyjna może być podstawą ustanowienia jedynie hipoteki przymusowej kaucyjnej, natomiast dla powstania hipoteki przymusowej zwykłej wymagany jest tytuł wykonawczy. Podobne stanowisko zajął w uchwale z dnia 8 października 2003 r., III CZP 68/03 (OSNC 2004, nr 12, poz. 191), stwierdzając, że ustanowienie hipoteki przymusowej zwykłej w celu zabezpieczenia należności podatkowych wymaga tytułu wykonawczego. Pogląd, że stanowisko to

ma zastosowanie odpowiednio także do składek należnych Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, Sąd Najwyższy wyraził w uzasadnieniu postanowień z dnia 13 kwietnia 2005 r., V CK 547/04, z dnia 11 października 2005 r., V CK 610/04 i z dnia 16 listopada 2005 r., V CK 9/05 (nie publ.). Z kolei w uchwale z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05 (OSNC 2006, nr 11, poz. 180) stwierdził, że podstawą wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej może być tylko oryginał tytułu wykonawczego.

W tej sytuacji wymagało rozważenia, czy art. 26 ust 3 u.s.u.s. może być uznany za przepis szczególny, zezwalający na dokonanie wpisu hipoteki przymusowej zwykłej na podstawie ostatecznej decyzji określającej wysokość należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. Dla rozstrzygnięcia tej kwestii istotne jest, że powołany przepis stanowi, iż hipoteka przymusowa, dla ustanowienia której podstawę stanowi doręczona decyzja o określeniu wysokości należności z tytułu składek, służy zabezpieczeniu należności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tego tytułu. Nie jest to funkcją hipoteki przymusowej zwykłej, co wskazuje, że przepis ten nie odnosi się do możliwości ustanowienia tego rodzaju hipoteki na podstawie decyzji określającej wysokość należności z tytułu składek. Brzmienie art. 26 ust. 3 u.s.u.s. nawiązuje natomiast wyraźnie do art. 111 u.k.w.h., który przewiduje możliwość wpisania hipoteki przymusowej kaucyjnej na podstawie nieprawomocnych decyzji.

Wymaga także podkreślenia, że art. 26 ust. 3c u.s.u.s., nawiązując do określenia przedmiotu hipoteki przymusowej regulowanej w art. 26 u.s.u.s., odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o hipotece na nieruchomości. Nie ma zatem podstaw by uznać art. 26 ust. 3 u.s.u.s. za przepis szczególny, zezwalający na dokonywanie wpisu hipoteki przymusowej zwykłej na podstawie ostatecznej decyzji ustalającej wysokość należności z tytułu składek. Tego rodzaju decyzja, która nie stanowi tytułu wykonawczego, nie może być zatem podstawą wpisania hipoteki przymusowej zwykłej. Przesądza to art. 109 u.k.w.h., który dopuszcza możliwość wpisania hipoteki przymusowej zwykłej jedynie na podstawie tytułów wykonawczych, co wiąże się z funkcją tego rodzaju hipoteki, której ustanowienie jest w literaturze uznawane za formę prowadzenia egzekucji przez sąd. Wszczęcie egzekucji może – co do zasady – inicjować jedynie tytuł wykonawczy; może to być tytuł wydany zarówno w postępowaniu sądowym, jak i w postępowaniu administracyjnym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2002 r., III

CZP 49/02, OSNC 2003, nr 9, poz. 115). W uzasadnieniu uchwały z dnia 24 lutego 2004 r., III CZP 121/03 ("Wokanda" 2004, nr 5, s. 7) Sąd Najwyższy stwierdził, że decyzja ustalająca wysokość należności z tytułu składek na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie stanowi tytułu wykonawczego w rozumieniu art. 109 u.k.w.h. Pogląd ten Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela.

Mając to na względzie, na podstawie art. 390 k.p.c. orzeczono, jak w uchwale.